

Η μετάβαση από τον αγροτικό στον αστικό χώρο

Ο χορός από την παραδοσιακή κοινωνία στα χορευτικά συγκροτήματα της πόλης

Ευαγγελή Σαλταπίδα
Δρ. Λαογραφίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο χορός ακολουθεί την κοινωνία: αλλάζει τόπο, πλαίσιο και λειτουργία, χωρίς να παύει να ενώνει ανθρώπους.

01

Κοινότητα

χοροστάσι, πανηγύρι,
γάμος

02

→ **Μετακίνηση**

αστικοποίηση και
εσωτερική μετανάστευση

03

→ **Αναβίωση**

σύλλογοι, φολκλορισμός,
σκηνή

04

→ **Νέα ζωή**

αστικές κοινότητες χορού

Κεντρικό ερώτημα: τι κερδίζεται και τι μετασχηματίζεται όταν ο χορός περνά από την πλατεία του χωριού στην αίθουσα του συλλόγου;

ΠΡΩΤΗ ΥΠΑΡΞΗ

Στην παραδοσιακή κοινότητα

- ο χορός ήταν μέρος της κοινωνικής ζωής
- συνδεόταν με γάμους, πανηγύρια, Λαμπρή και Αποκριά
- δήλωνε σχέσεις, ηλικία, φύλο, κύρος και συμμετοχή
- χορευτές και κοινό ανήκαν στην ίδια κοινότητα

Ο κύκλος δεν ήταν θέαμα· ήταν τρόπος να ανήκεις.

Η εκμάθηση του χορού

Χωρίς αίθουσα, χωρίς καθρέφτη, χωρίς “ύλη”.

01

Παρατήρηση

τα παιδιά έβλεπαν τους μεγαλύτερους

02

Μίμηση

δοκίμαζαν βήματα και ύφος

03

Συμμετοχή

έμπαιναν σταδιακά στον κύκλο

Η γνώση περνούσε από σώμα σε σώμα και από γενιά σε γενιά: ήταν άρρητη, ενσώματη, κοινοτική γνώση.

ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η ιστορική τομή

- Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Εμφύλιος, φτωχοποίηση της υπαίθρου
- μαζική μετακίνηση προς Αθήνα, Πειραιά και άλλα αστικά κέντρα
- νέα ζωή στην πόλη, αλλά όχι πλήρης αποκοπή από το χωριό
- ο εσωτερικός μετανάστης γίνεται ταυτόχρονα αστός και φορέας μνήμης

Η κοινωνική αλλαγή αλλάζει και τον τρόπο ύπαρξης του χωρού.

Ο ΤΟΠΟΣ ΩΣ ΜΝΗΜΗ

Αστική νοσταλγία

- το χωριό απομακρύνεται από την καθημερινότητα
- η μνήμη το επαναφέρει ως τόπο ρίζας και αυθεντικότητας
- η “επιστροφή στις ρίζες” γίνεται αστική ανάγκη
- η παράδοση παύει να είναι αυτονόητη και γίνεται συνειδητή επιλογή

Η απώλεια γεννά επιθυμία επανασύνδεσης.

Οι σύλλογοι ως γέφυρες

- προσφέρουν βοήθεια και εκπροσώπηση στον τόπο καταγωγής
- συσπειρώνουν ανθρώπους με κοινές μνήμες και αναφορές
- διατηρούν εμβληματικά στοιχεία της τοπικής ταυτότητας
- οργανώνουν χοροεσπερίδες, εκδρομές, αναβιώσεις και χορευτικές ομάδες

Ο σύλλογος λειτουργεί ως μια μικρή κοινότητα μέσα στην ανωνυμία της πόλης.

**τόπος
ταυτότητα
ανήκειν**

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΕ ΝΕΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Φολκλορισμός

- όχι απλώς “ψεύτικη” παράδοση
- μετάδοση και επιτέλεση λαϊκού πολιτισμού σε διαφορετικά συμφραζόμενα
- αναβίωση εθίμων και χορών για κοινό, εκδήλωση ή σκηνή
- νέα ζωή της παράδοσης, αλλά με νέους κανόνες και νέες χρήσεις

Το ερώτημα δεν είναι μόνο αν “μοιάζει” με το παρελθόν, αλλά τι σημαίνει για τους ανθρώπους σήμερα.

Από την πρώτη στη δεύτερη ύπαρξη

Πρώτη ύπαρξη

- βίωση μέσα στην κοινότητα
- παραγωγή και αναπαραγωγή από την κοινότητα
- κανείς διαχωρισμός ανάμεσα σε κοινό και χορευτές
- κοινός κώδικας συμπεριφοράς

Δεύτερη ύπαρξη

- διδασκαλία σε αίθουσα – χοροδιδάσκαλοι
- πρόβα, ρεπερτόριο, παράσταση
- συνειδητή επιλογή συμμετοχής
- νέες ανάγκες: γνώση, ψυχαγωγία, ταυτότητα

Δεν πρόκειται για απλή αντίθεση “γνήσιου” και “νόθου”. Πρόκειται για μετασχηματισμό.

Υπερτοπικοί χορευτικοί σύλλογοι

- διδάσκουν χορούς από πολλές περιοχές της Ελλάδας
- δεν βασίζονται απαραίτητα σε κοινή καταγωγή των μελών
- λειτουργούν ως φορείς μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης
- συνδυάζουν μάθηση, ψυχαγωγία, κοινωνικότητα και πολιτισμική μνήμη

Ο κοινός τόπος δεν είναι πια μόνο το χωριό· είναι ο κύκλος του χορού.

Γιατί συμμετέχουν οι άνθρωποι;

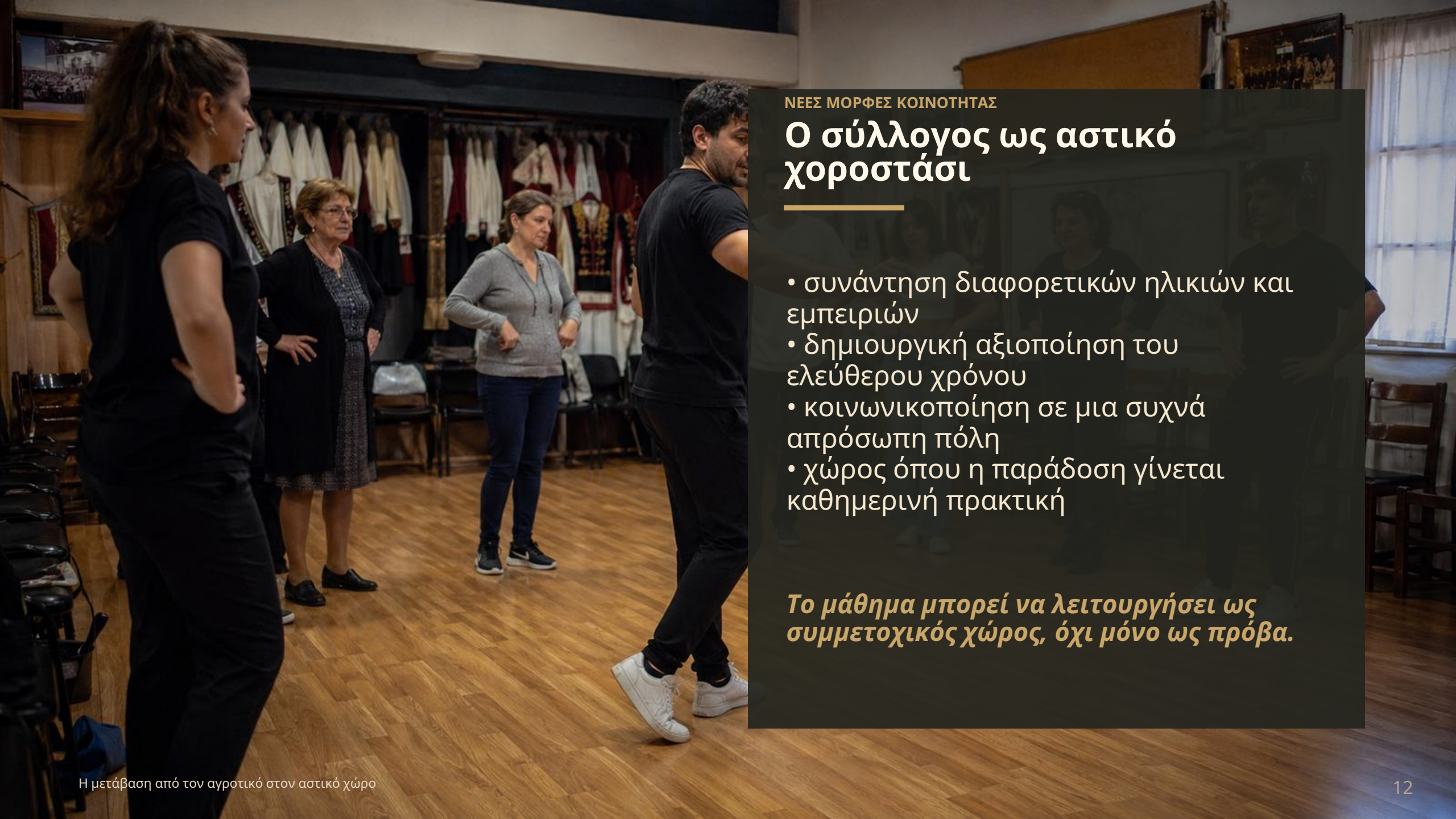
«Έρχομαι για να ξεχαστώ»

«Έχω δίψα να μάθω»

«Είναι η ψυχοθεραπεία μου»

«Έβαλε χρώμα στη ζωή μου»

Ο χορός γίνεται άσκηση, γνώση, εκτόνωση, παρέα, οικογένεια και τρόπος επανασύνδεσης με τη μνήμη.

ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Ο σύλλογος ως αστικό χοροστάσι

- συνάντηση διαφορετικών ηλικιών και εμπειριών
- δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου
- κοινωνικοποίηση σε μια συχνά απρόσωπη πόλη
- χώρος όπου η παράδοση γίνεται καθημερινή πρακτική

Το μάθημα μπορεί να λειτουργήσει ως συμμετοχικός χώρος, όχι μόνο ως πρόβα.

Από το μάθημα στη σκηνή

- το μάθημα δίνει χώρο σε συμμετοχή, εμπειρία και έκφραση
- η παράσταση οργανώνει τον χορό ως θέαμα
- η σκηνή απαιτεί πρόβα, σύνθεση, αισθητική και πειθαρχία
- κίνδυνος: ομογενοποίηση, στιλιζάρισμα, απώλεια τοπικού ύφους
- “Αυθεντικότητα”; ποια αυθεντικότητα;

«Άλλο μάθημα, άλλο παράσταση»

Ο χοροδιδάσκαλος ως διαχειριστής

δεν δείχνει μόνο βήματα

επιλέγει

ρεπερτόριο
και μουσική

ερμηνεύει

ύφος, τοπικότητα
και ιστορία

οργανώνει

μάθημα, πρόβα
και παράσταση

μεταδίδει

γνώση, μνήμη
και στάση

Το ζητούμενο είναι μια ολιστική προσέγγιση: ο χορός μαζί με το τραγούδι, τη μουσική, το έθιμο, τη λειτουργία και το νόημά του.

Οι χορευτικοί σύλλογοι ως νέες μορφές κοινότητας

Η αίσθηση του «ομού ανήκειν»

Ο κύκλος

Συμπερίληψη

Ψυχοθεραπεία

Συλλογικότητα

Η πόλη δεν είναι απλώς τόπος απώλειας της παράδοσης. Είναι και τόπος αναπαραγωγής, αναδιαμόρφωσης και επανανοηματοδότησής της.

Συμπέρασμα

- η παράδοση δεν είναι μουσείο· είναι σχέση παρελθόντος και παρόντος
- κάτι χάνεται: η αυτονόητη κοινοτική βίωση
- κάτι γεννιέται: νέες κοινότητες, νέες μορφές μάθησης και συμμετοχής
- ο κύκλος παραμένει σύμβολο μνήμης, συμπερίληψης και συλλογικότητας

Όσο οι άνθρωποι πιάνονται χέρι χέρι, ο χορός συνεχίζει να ζει.

«Όλοι οι άνθρωποι έτσι κι αλλιώς, χορεύουν. Οι Έλληνες φαίνεται πως είναι από τους ανθρώπους που χορεύουν περισσότερο»

Μ.Γ.Μερακλής

Σας ευχαριστώ